

"Biz ve muhakematımız, onun haricinde olamaz ki, mazi mesafesinde bir âyine tarzında olsun." Burada geçen "muhakemat" ne demektir?

"Muhakemat" burada bizim *düşüncelerimizi, kararlarımızı, seçimlerimizi* temsil ediyor. Yani insan önce düşünür sonra karar verir ve en sonunda da seçer ve Allah bunları daha olmadan önce bilir ve kader defterine kaydeder.

Allah'ın, daha vuku bulmadan önce bunları bilmesi ve kader defterine kaydetmesi, insanın özgür iradesi ve seçimleri üzerinde bir baskı bir cebir bir zorlama oluşturmaz. Zira ilim maluma tabidir. Yani Allah insanın ne düşüneceğini neyi seçeceğini bildiği için yazıyor, O yazdığı ve bildiği için biz düşünüp seçmiyoruz.

Allah'ın ilmi zamanın üstünde olduğu için, zamanın bütün boyutlarını bir görür bir tutar. Yani Allah'ın ezeli ilmi için geçmiş, gelecek diye bir kayıt söz konusu değildir; O geçmiş ve geleceği şimdiki zaman gibi görür ve bilir. Ama insan zamanın içinde ve kayıtları altında olduğu için, geleceği yaşamadan bilemez. *İnsan zamanın boyutlarını yani mazi, hâl ve istikbali sıra ile yaşamak zorundadır.*